

POHLAVNÍ ÚSTROJÍ ŽENY (ORGANA GENITALIA FEMININA)

Vaječník (ovarium)

- oválný tvar, rozměry: *d* 2 - 5 cm, *tl* 0,5 - 1 cm
- **zevní popis**:
  - plochy:
    - *facies med.* - směřuje do nitrá pánve
    - *facies lat.* - směřuje ke stěně pánve
  - okraje:
    - *margo liber* - volný okraj
    - *margo mesovaricus* - zde vaječník připoután k mesovariu
  - póly:
    - *extremitas tubaria* - horní pól, směřuje k vejcovodu
    - *extremitas uterina* - dolní pól, směřuje k děloze
  - hilum ovarii = místo vstupu/výstupu cév do/z vaječníku, místo připojení mesovaria
- **vnitřní struktura**:
  - *povrchní epitel* (nesprávně označovaný jako „zárodečný“)
  - *tunica albuginea* = vrstva zahuštěného vaziva pod povrchovým epitelem
  - *cortex ovarii* = kůra vaječníku; obsahuje folikuly v různém stádiu vyzrálosti
  - *medulla ovarii* = dřev vaječníku; obsahuje cévy a vazivo
- **fixace**:
  - *mesovarium, lig. ovarii proprium* (chorda uteroovarica), *lig. ovarii suspensorium*

Vejcovod (tuba uterina, řec. salpinx)

- svalová štíhlá trubice, která spojuje okolí vaječníku s děložní dutinou; délka: á 10 cm
- **úseky**:
  - *ostium abdominale tubae uterinae* - ústí vejcovodu otevřené do peritoneální dutiny
  - *infundibulum tubae uterinae* - počáteční úsek vejcovodu, tvar nálevky
    - fimbriae tubae - přívěsky po obvodu infundibula, počet: až 20; nejvýraznější je fimbria ovarica (probíhá od spodní strany infundibula k vaječníku, je k němu fixována)
  - *ampulla tubae uterinae* - tvoří 2/3 délky vejcovodu; poměrně široká, směrem k děloze se zužuje
  - *isthmus tubae uterinae* - kratší úsek, asi 1/3 délky
  - *pars uterina* - intramurální úsek, probíhá již ve stěně dělohy

- *ostium uterinum tubae*
- **stavba stěny:**
  - *sliznice*: 1-vrstevný cylindrický epitel s řasinkami + sekreční bb.; složena v řasy
  - *svalová vrstva*
  - *subserózní vrstva*
  - *seróza*

Děloha (uterus, řec. metra)

- dutý svalový orgán, délka: á 7 - 8 cm
- **části:**
  - *fundus uteri* - klenba dělohy; kraniálním směrem vyklenutá část dělohy
  - *corpus uteri* - tělo dělohy
  - *isthmus uteri* - přechod těla dělohy v děložní hrdlo, délka: cca. 1 cm
  - *cervix uteri* - děložní hrdlo, trubicovitá část dělohy, délka: cca. 2,5 cm; části:
    - portio supravaginalis
    - portio vaginalis - čípek děložní, dolní úsek hrdla, který již vyčnívá do dutiny pochvy; X! krytý vaginálním epitelem
    - canalis cervicis uteri - kanál děložního hrdla, sliznice je uspořádaná do řas tvaru palmových listů (*plicae palmatae*), ve sliznici četné cervikální žlázy (= tubulózní hlenové žlázy)
  - *cornu uteri dex./sin.* - děložní rohy; místo, kde do dělohy vstupují vejcovody
  - *cavitas uteri* - dutina děložní
  - *ostium uteri* - „vyústění“ dělohy do poševní dutiny na povrchu děložního čípku; X! u nullipar je ústí okrouhlé, u žen, které již rodily je ústí napříč šterbinovité; ohraničení:
    - labium ant. et post.
- **plochy:**
  - *facies intestinalis* - dorzokraniálně orientovaná plocha, naléhají na ni kličky tenkého střeva
  - *facies vesicalis* - ventrokaudálně orientovaná plocha, naléhá na moč. měchýř
- **okraje:**
  - *margo dex./sin. uteri* - děložní hrana, je na ni fixováno lig. latum uteri
- **stavba stěny** (viz. učebnice histologie):
  - *sliznice* (endometrium): cylindrický epitel (četné žlázy), prochází změnami během menstruačního cyklu
  - *svalová vrstva* (myometrium) - mohutná, uspořádaná do složitých spirálových systémů
  - *subserózní vrstva*

- *seróza* (perimetrium)
- **základní polohy dělohy:**
  - anteflexe - nahnutí dělohy směrem dopředu
  - anteverze - naklonění anteflektované dělohy směrem dopředu; děloha s pochvou svírá úhel 70° - 100°
  - další typy poloh: lateropozice, dextro-/sinistrotorze, ..., elevace, deprese
- **fixace:**
  - podpůrný aparát: svalové dno pánevní
  - závěsný aparát: **parametrium** = vazivo vycházející ze subserózního vaziva dělohy; je zahuštěno v parametrální vazy:
    - **lig. cardinale uteri** - probíhá v bazi lig. latum uteri od boční strany cervixu a isthmu dělohy k boční stěně pánve
    - **ligg. sacrouterina** (rectouterina) - probíhají od děložních hran, obemykají stěny konečníku, vyzdvihují *plica sacrouterina* → zužují vchod do *excavatio rectouterina*
    - **ligg. vesicouterina** - probíhají od bočních okrajů dělohy k moč. měchýři, dále pokračují jako ligg. pubovesicalia směrem k stydké kosti
    - **lig. teres uteri** (*chorda uteroinguinalis*) - probíhá subperitoneálně, nejprve směřuje ke stěně pánevní, pak zahýbá ventrálně a prostupuje tříselným kanálem, končí ve vazivu stydkých pysků

Pochva (vagina)

- svalová trubice ventrodorzálně oploštělá, délka: 8 - 10 cm; na příčném řezu má tvar „H“
- **části:**
  - *fornix vaginae* - poševní klenba; představuje úsek pochvy mezi děložním čípkem a poševní stěnou; oddíly:
    - *pars ant., post. et lat.*
    - *paries ant., post.* - přední a zední stěna poševní
    - *ostium vaginae* - poševní vchod, ústí do vestibulum vaginae
- **hymen** = panenská blána; „ploténka“ odstupující nejčastěji ze zadní stěny poševní, částečně uzavírá vchod do pochvy; po první souloži se trhá (deflorace); po porodu se rozpadá na drobné carunculae hymenales; různé tvary, např.: hymen cribriformis, semilunaris, ...
- **stavba stěny:**
  - **sliznice:** nerohovějící mnohvrstevný dlaždicobuněčný epitel (obsahuje vysoké množství glykogenu); sliznice složena v příčné řasy (*rugae vaginales*); na přední a zadní stěně poševní se nachází podélné valy (*columnae rugarum*), které jsou podloženy žilními pleteněmi: *columna rugarum ant. et post.*; v dolní 1/2 předního podélného valu se nachází *carina urethralis vaginae* - výstupek podmíněný polohou moč. trubice
  - **svalová vrstva**

- *tunica spongiosa* - jedná se o vrstvu houbovité erektilní tkáně, která je uložena zevně od svalové vrstvy

Zevní pohlavní ústrojí ženy (*organa genitalia feminina ext.*)

- **mons pubis** = stydký pahorek; vyvýšení před a nad sponou stydkou, podkladem je tuk. polštář
- **labium majus** = velký stydký pysk; kožní duplikatura, zevně ochlupený, navnitř vzhled sliznice; velké stydké pysky uzavírají **rima pudendi** (= stydká štěrbina); vpředu a vzadu spojen pomocí *commissura labiorum ant. et post.*
- **labium minus** = malý stydký pysk; kožní duplikatura, resp. řasa, neochlupená, ve sliznici četné mazové žlázy; zadní spojení stydkých pysků se označuje jako *frenulum labiorum pudendi*; prostor ohraničený pomocí malých stydkých pysků se pak označuje jako *vestibulum vaginae* (= předsíň poševní), prostor mezi *frenulum labiorum pudendi* a malými styd. pysky se pak označuje jako *fossa vestibuli vaginae*
- **bulbus vestibuli** = topořivé těleso, které stavbou odpovídá spongióznímu topořivému tělesu u muže; je uloženo na spodině malých stydkých pysků
- **clitoris** = poštváček; orgán stavebně odpovídající pyji u muže, neobsahuje však moč. trubici a spongiózní tělesa; je uložen přibližně na předním konci malých stydkých pysků; podkladem poštváčku jsou *corpus cavernosum clitoridis dex. et sin.*, které jsou neúplně rozděleny přepážkou - *septum corporum cavernosum*; části:
  - *crus clitoridis* - „rameno“ fixované ke spodnímu rameni stydké kosti
  - *corpus clitoridis* - vlastní tělo poštváčku
  - *glans clitoridis* - obdoba žaludu u pyje muže; spojen s *bulbus vestibuli*; na povrchu klitoris kryt pomocí **praeputium clitoridis**

PŘÍLOHA 1: CÉVNÍ A NERVOVÉ ZÁSOBENÍ ORGÁNŮ POHLAVNÍHO ÚSTROJÍ ŽENY

Název orgánu	Tepny	Žíly	Míza	Nervy
Vaječník	a. ovarica	v. ovarica (vpravo → VCI, vlevo → v. renalis sin.)	nodi lymph. lumbales	plex. ovaricus (← plex. coeliacus, plex. mesentericus inf.) - symp., parasymp. i sens. (segmenty L ₁₋₃) složka
Vejcovod	a. ovarica, a. uterina	doprovází tepny → plex. venosus uterinus → v. iliaca int.; ale také cestou v. ovarica	nodi lymph. lumbales	plex. ovaricus, plex. uterovaginalis
Děloha	a. uterina	plex. venosus uterinus	nodi lymph. lumbales, inguinales spfc., iliaci int. et ext., sacrales; *) nodus lymph. parauterinus (Bayeri) - při křížení ureteru s a. uterina	plex. uterovaginalis (← plex. hypogastricus, plex. ovaricus, symp. vlákna z Th ₁₂ -L ₁ , parasymp. vlákna z S ₂₋₄)
Pochva	a. uterina, a. rectalis media, a. pudenda int.	plex. venosus vaginalis, uterovaginalis	nodi lymph. iliaci int., rectales, inguinales spfc.	plex. uterovaginalis; X! dolní část pochvy také větve z n. pudendus (!)
Zevní genitál	obdobně jako u homologického orgánu muže			